دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری
راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی

"مقاله پژوهشی"

بررسی صلاحیت‌های کارآفرینی کشاورزی بر امنیت غذایی خانوارهای روستایی بخش ماهیدشت، استان کرمانشاه

پروانه اقبالی کلهر[۱]، مریم امیدی نجف آبادی[۲] و سید مهدی میردامادی[۳]

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد گروه اقتصاد، ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران
۲- دانشیار گروه اقتصاد، ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران، (نویسنده مسوول: m.omidi@srbiau.ac.ir)
۳- دانشیار گروه اقتصاد، ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران
تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۶/۲۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۲۸
صفحه: ۱۵ تا ۲۵

چکیده مبسوط

مقدمه و هدف: هدف از انجام تحقیق مطالعه بررسی صلاحیت‌های کارآفرینی کشاورزی بر امنیت غذایی خانوارهای روستایی بخش ماهیدشت در استان کرمانشاه بوده است.

مواد و روش‌ها: تحقیق از نوع تحقیقات پژوهشی وکاربردی بوده و نحوه گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات غیرآزمایشی و مقطعی است. جامعه آماری تحقیق حاضر ۸۹۰ نفر از خانوار (سرپرست) های روستایی بخش ماهیدشت بوده و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برابر با ۲۶۸ نفر محاسبه شده است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه‌ای متشکل از ۹ عامل، ۴۲ گویه و متغیر وابسته شامل ۵ عامل و ۲۴ گویه بوده که پایایی آن از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ متغیرهای وابسته و مستقل مورد تأیید قرار گرفته است. جهت بررسی رابطه علی بین متغیرهای تأثیرگذار بر امنیت غذایی (متغیر وابسته) از روش رگرسیون چندگانه به روش رگرسیون گام به گام استفاده شده است.

یافته‌ها: نتایج رگرسیون بیانگر آن بود که متغیر ریسک‌پذیری، شناسایی فرصت بیشترین تأثیر را در زمینه امنیت غذایی داراست.

نتیجه‌گیری: در این زمینه پیشنهاد طراحی یک سیستم منظّم و هدفمند، نظارت و ارزشیابی در راستای اجرای برنامه‌های اصلاح الگوی مصرف و سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی با دردست‌داشتن ابزار لازم برای برقراری امنیت غذایی کاملاً ضروری است.

واژه‌های کلیدی: امنیت غذایی، ریسک‌پذیری، صلاحیت کارآفرین

مقدمه

امروزه کارآفرینی به راهبردی‌ترین و مهم‌ترین ابزار اقتصادی جوامع پیشرفته تبدیل شده است. در واقع، رشد و توسعه‌ی اقتصادی مرهون کارآفرینان و فعالیت‌های کارآفرینانه است؛ بنابراین، لازمه‌ی دستیابی به توسعه و پیشرفت اقتصادی، توسعه‌ی کارآفرینی است. بخش کشاورزی که از آن به عنوان محور توسعه یاد می‌شود، می‌تواند در توسعه‌ی کارآفرینی اثربخش و مفید واقع شود (۲۱). از مهم‌ترین چالش‌هایی که توسعه در دهه‌ی هفتاد با آن روبه‌رو بود، مقابله با سوءتغذیه و گرسنگی در سطح جهان است (۲۰). دسترسی به مقدار کافی مواد غذایی و سلامت تغذیه‌ای، از محورهای اساسی توسعه‌ی کشورها قلمداد شده است. مطالعات انجام شده بر نقش تغذیه در سلامت، افزایش کارایی و ارتباط آن با توسعهٔ اقتصادی تأکید می‌ورزند (۱۰). یکی از وجوه امنیت انسانی، امنیت غذایی است و فقدان آن به معنای به خطر افتادن امنیت برای انسان‌ها است. امروزه با گسترش مفهوم توسعهٔ انسانی، مسئله امنیت غذایی ابعاد تازه‌ای به خود گرفته و به یکی از مهم‌ترین مباحث در کلیه کشورهای جهان تبدیل شده است (۶). منشأ فکری بحث امنیت غذایی، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های امنیت ملی، به بحران غذا در اوایل دهه ۱۹۷۰ در جهان برمی‌گردد (۱۹). در گزارشی که با همکاری اتحادیه اروپا، سازمان غذا و کشاورزی ملل متحد، دفتر هماهنگی امور بشردوستانه سازمان ملل متحد، صندوق کودکان ملل متحد، آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده و برنامه غذای سازمان ملل متحد حاکی از آن است که در اواخر سال ۲۰۱۹، تعداد ۱۳۵ میلیون نفر در ۵۵ کشور جهان با ناامنی شدید غذایی مواجه بوده و به اقدام فوری نیاز داشته‌اند. علاوه بر این، ۱۸۳ میلیون نفر در شرایط استرس‌زای ناامنی غذایی و به دلیل گرسنگی حاد در معرض خطر لغزش به بحران قرار داشتند، این افراد در لبه پرتگاه سقوط به شرایط بحران در صورت مواجهه با شوک یا موارد استرس‌زا بودند. در حال حاضر وضعیت این افراد در سایه همه‌گیری بیماری کووید -۱۹ بسیار نگران‌کننده است. متأسفانه براثر شیوع ویروس کووید-۱۹ این شرایط در سال ۲۰۲۰ به‌مراتب بدتر شده است، هرچند که اندازه دقیق وخامت اوضاع قابل تشخیص نیست (FAO stat, 2020). بر اساس این گزارش، ایران طی سال‌های اخیر شاهد کاهش نسبی درصد شیوع کمبود تغذیه در کل جمعیت خود بوده است. بر اساس آمارها، در سال ۲۰۲۰ رتبه امنیت غذایی ایران در بین ۱۲۵ کشور جهان، ۸۲ است و یکی از دلایل کسب این رتبه، هدررفت بیش از حد محصولات کشاورزی در ایران است. ارزیابی امنیت غذایی در ایران، نشان‌دهنده‌ی آن است که هرچند کشور ایران از نظر شاخص مصرف سرانه انرژی غذایی در سطح نسبتاً مطلوبی قرار دارد، اما توزیع نامتناسب درآمد و غذا در استان‌های محروم، دسترسی بسیاری از گروه‌های فقیر به غذا را دشوار کرده است. (۱۲).

تحولات و چالش‌های اخیر (به‌عنوان‌مثال تغییر اقلیم، افزایش تسلط و نفوذ روستایی در زنجیره‌های غذایی مدرن، آزادسازی بازار، حمایت ناکافی دولت و غیره) به‌گونه‌ای است که خانوارهای روستایی به طور فزاینده‌ای باید کارآفرین باشند و

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1401.9.17.2.0]
[DOI: 10.52547/jea.9.17.15]

برای ادامه حیات خود نیاز به توسعه‌ی مهارت‌ها و توانایی‌های جدید دارند و یا همچنان رقابتی باقی بمانند (۱۹). همان‌طور که در بیشتر کشورهای درحال‌توسعه، کارآفرینی به یکی از ارجح‌ترین ابزارها برای حل مشکلات فقر خانوار روستایی، ناامنی غذایی خانوار، گرسنگی، نابرابری و بیکاری تبدیل شده است (۳). این چالش‌ها در واقع در سطح جهانی، اطمینان از این است که خانوارهای روستایی از طریق تولید خود و یا توزیع عادلانه‌ی مواد غذایی به کمیت و کیفیت غذایی کافی دسترسی پیدا می‌کنند که اطمینان از دستیابی به غذا در سطح خانوارها را فراهم می‌کند (۱۶). در میان سایر استراتژی‌های اصلی امنیت غذایی، در بسیاری از کشورها اولویت برای کارآفرینی قرار داده شده است (۸). کارآفرینی به طور فزاینده‌ای، به‌عنوان عامل مهم برای ایجاد تغییروتحول به سمت محصولات و فرایندهای پایدار شناخته شده است. ادبیات کارآفرینی پایدار مدل جدیدی از کارآفرینی را به‌عنوان دسترسی به منابع با ارزش‌های جدید توسعه ارائه می‌دهد. ارزیابی‌های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، استان کرمانشاه در زمره استان‌های ناامن غذایی کشور تقسیم‌بندی شده و در شرایطی که شاخص استان امن غذایی حداقل ۸۳ باید باشد، مناطق مختلف این استان امتیاز ۳۰ تا ۵۰ را به خود اختصاص داده‌اند (۱۲). این نشان می‌دهد که باید در قالب الگویی حساب شده از سیاست‌های تهیه تا مصرف غذا در این استان حمایت جدی شود. از بین توابع شهرستان کرمانشاه بخش ماهیدشت به دلیل زمین‌های حاصلخیز و منطقه خوش‌آب‌وهوا و هم‌جواری با رودخانه مرگ از دیرباز قطب کشاورزی منطقه بوده و محصولات متنوعی به‌خوبی در این منطقه پرورش می‌یابد. علی‌رغم وجود پتانسیل‌های مناسب کشاورزی در این منطقه خانوارهای روستایی این بخش از وجود ناامنی غذایی رنج می‌برد.

موضوع کارآفرینی در بخش ماهیدشت شهرستان کرمانشاه به علت آن که همانند امنیت غذایی یک ساختار چندبعدی دارد، باعث می‌شود از جنبه‌های مختلفی اعم از اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیرساختی و غیره مورد توجه قرار گیرد (۲۵). در این بین رویکرد شایستگی که به طور فزاینده‌ای در مطالعه کارآفرینی در میان مشاغل کوچک‌تر که کارآفرین بر روی آن سلطه دارد بیشتر موردتوجه قرار گرفته است (۱). صلاحیت‌های کارآفرینی به فعالیت‌هایی مانند شناسایی نیازهای مشتری، پویش محیط، تدوین استراتژی‌ها، توسعه شبکه‌ها، ابتکار عمل، معرفی تنوع و همکاری اشاره دارد (۱۱). همان‌طور که برگووت و همکاران (۷) نشان داده‌اند، استفاده از مفهوم صلاحیت‌ها می‌تواند بینشی در مورد رفتار کارآفرینی کشاورزان ایجاد کند و وسیله‌ای برای ارزیابی سطح کارآفرینی آن‌ها فراهم کند. در تضاد با این باور که کارآفرینان متولد می‌شوند، رویکرد شایستگی نشان می‌دهد که می‌توان کارآفرینانی ایجاد کرد (۲۳). زیرا صلاحیت‌های کارآفرینی می‌توانند با یادگیری و تجربه ایجاد شوند و می‌توانند با تغییر در فضای اجتماعی و کسب‌وکار و تأثیر مستقیم بر کارآفرین، شخصیت و ظرفیت‌های او تحریک کرده و موجب تعالی آن‌ها گردد (۲۴). علی‌رغم اهمیت کارآفرینی در استراتژی‌های امنیت غذایی بسیاری از کشورهای درحال‌توسعه، دانش تجربی محدودی درباره ارتباطات این دو وجود دارد. ازیک‌طرف در مطالعات امنیت غذایی نقش کارآفرینی مورد بررسی قرار نگرفته است. از طرف دیگر، ادبیات کارآفرینی نیز از موضوعات مربوط به ناامنی غذایی یا فقر اجتناب کرده است (۸). بنابراین، نیاز به تحقیقات کمی وجود دارد که شاخص‌های کارآفرینی و امنیت غذایی را به هم‌پیوند دهد تا بتواند شواهد تجربی مبتنی بر نقش کارآفرینی در کاهش فقر روستایی ارائه دهد (۹). براین‌اساس، این مطالعه باهدف کاهش این شکاف با بررسی ارتباط بین صلاحیت‌های کارآفرینی و امنیت غذایی در میان خانواده‌های کشاورز خرده مالک در بخش ماهیدشت استان کرمانشاه صورت گرفته است.

تاکنون تحقیقات گوناگونی پیرامون امنیت غذایی و عوامل مؤثر بر آن در جهان انجام شده است؛ در این تحقیقات رویکردها ویژگی‌ها مختلفی مورد بررسی قرار گرفته شده‌اند که بیشتر بر جنبه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی سیاسی و غیره متمرکز است. با این حال تحقیقات محدودی پیرامون ارتباط امنیت غذایی و صلاحیت‌های کارآفرینی انجام شده است.

"امنیت غذایی عبارت است از دسترسی همه مردم به غذای کافی در تمام اوقات به‌منظور یک زندگی سالم و فعال". امنیت غذایی به‌صورت یک نظریه و روش مدون برای اولین بار در کنفرانس بین‌المللی تغذیه در سال ۱۹۹۲ مطرح شد و به‌عنوان یکی از راهبردهای مهم در برخورد با سوءتغذیه و گرسنگی، امنیت غذایی خانوار نیز مورد تأکید و تصویب قرار گرفت. اجلاس جهانی غذا نیز در سال ۱۹۹۶ آخرین تعریف امنیت غذایی را به شرح زیر اعلام نمود: "امنیت غذایی هنگامی وجود دارد که همه مردم در تمامی ایام به غذای کافی، سالم و مغذی دسترسی فیزیکی و اقتصادی داشته و غذای در دسترس نیز نیازهای یک رژیم تغذیه‌ای سازگار با ترجیحات آنان را برای یک زندگی فعال و سالم فراهم آورد" (فائو، ۲۰۱۹).

صلاحیت‌های کارآفرینی به مجموعه‌ای از ویژگی‌هایی شامل ویژگی‌های شخصیتی، دانش و مهارت‌ها اتلاق می شود. صلاحیت‌های کارآفرینی این توانایی را به فرد کارآفرین می‌دهد تا از ایده‌ای در ذهن به خلق ارزش نایل آید و در مدیریت‌کردن یک فعالیت مخاطره‌آمیز عملکرد سطح بالا و سود حداکثری ارائه کند.

از آنجایی که کارآفرینی با خلق فرصتهای جدید اشتغال و در نتیجه ایجاد درآمد، نقش مؤثری در بهبود وضع اقتصادی و معیشتی روستاییان ایجاد میکند، لذا توسعه روستا بطورگسترده‌تری با مفهوم کارآفرینی و به‌ویژه کارآفرینی کشاورزی پیوند یافته است (۲۷).

جدول (۱) به برخی از نتایج تحقیقات داخلی و خارجی در زمینه تبیین صلاحیت‌های کارآفرینی و امنیت غذایی اشاره دارد:

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1401.9.17.2.0]
[DOI: 10.52547/jea.9.17.15]

جدول ۱- پیشینه پژوهش‌های مرتبط با متغیرهای تحقیق

Table 1. Research background related to research variables

محققان	عنوان تحقیق	نتایج تحقیقات
سینیولو و همکاران (۲۰۱۷)	تأثیر صلاحیت‌های کارآفرینی بر امنیت غذایی خانوار در میان کشاورزان خرده مالک در کوازولو ناتال، آفریقای جنوبی	نشان دادند صلاحیت‌هایی شامل شایستگی‌های استراتژیک، شایستگی‌های فرصت، شایستگی‌های رابطه‌ای، شایستگی‌های مفهومی، حل مسئله، خوداتکایی، سازماندهی شایستگی‌ها، شایستگی‌های تعهد، ریسک‌پذیری، شایستگی‌های مرتبط با ویژگی‌های فردی از صلاحیت‌های مؤثر بر بهبود وضعیت کارآفرینی و به‌تبع آن امنیت غذایی خانوار می‌باشد.
ناگلر و همکاران (۲۰۱۷)	کارآفرینی و امنیت غذایی در آفریقای جنوبی	صلاحیت‌های کارآفرینی لازم جهت بهبود امنیت غذایی این منطقه را شامل مواردی همچون صلاحیت‌های تعاملی، صلاحیت‌های فنی، صلاحیت‌های فردی، تعهد و بازاریابی، پایداری، جستجوی اطلاعات، اثربخشی برشمرده است.
آرلانو (۲۰۱۷)	نقش کارآفرینان باصلاحیت و خانوارهای روستایی کارآفرین بر امنیت غذایی	وی صلاحیت‌های متناسب با امنیت غذایی خانوارهای روستایی را در قالب پنج دسته شامل شایستگی تحمل ابهام، حل مسئله، شناسایی فرصت، تعهد، پایداری تقسیم بندی نمود.
ارکن و همکاران (۲۰۱۸)	عوامل مؤثر بر امنیت غذایی خانوار	عوامل اقتصادی و درآمدی نقش اساسی و تعیین‌کننده‌ای در امنیت غذایی و توان بالقوهٔ خانوار در برآورده کردن نیازها دارد، عوامل کارآفرینی و برخورداری از ویژگی‌های کارآفرینی نیز نقش شایان توجهی در مدیریت مؤثر بودجهٔ خانوار و انتخاب غذای مناسب با قیمت بهتر دارد.
آلونسو و همکاران (۲۰۱۸)	ارتباط کارآفرینی و امنیت غذایی	بر اساس نتایج این پژوهش پویایی و همچنین، اهمیت صلاحیت فردی بر امنیت غذایی هنوز درک نشده است. علی‌رغم این شکاف در ادبیات، روشن است که چگونه به دست آوردن، پردازش، تهیه و خوردن غذا به روش‌های گوناگون تحت تأثیر صلاحیت‌های ارتباطی، مفهومی قرار می‌گیرد.
کومارنیکا و همکاران (۲۰۲۰)	صلاحیت‌های کارآفرینی و عوامل تعیین‌کننده موفقیت یک کارآفرین در بازار در لهستان	از نظر کارشناسان موردمطالعه، موفقیت کارآفرین در بازار با ترکیبی هم افزا از: (۱) صلاحیت‌های ذاتی کارآفرینی، (۲) صلاحیت‌های شناسایی بازار و صلاحیت‌های فنی می‌دانند. در این میان صلاحیت‌های دسته بندی شده در این تحقیق را شامل صلاحیت تعهد، خود اتکایی، فردی، پایداری، شناسایی فرصت، صلاحیت‌های بازار بیان می‌کنند.
آیدارا و همکاران (۲۰۲۱)	مزایای رقابتی رابطه بین شایستگی‌های کارآفرینی و عملکرد پایداری اقتصادی در سنگال	دانش را در محدوده صلاحیت‌های کلیدی کارآفرینی مشخص نموده که امکان راه‌اندازی، بقا و توسعه مشاغل تجاری را فراهم می‌کند. نتایج نشان می‌دهد که، از نظر کارشناسان موردمطالعه، موفقیت کارآفرین در بازار با ترکیبی هم افزا از: (۱) صلاحیت‌های ذاتی کارآفرینی، (۲) صلاحیت‌های شناسایی بازار و صلاحیت‌های فنی می‌دانند.

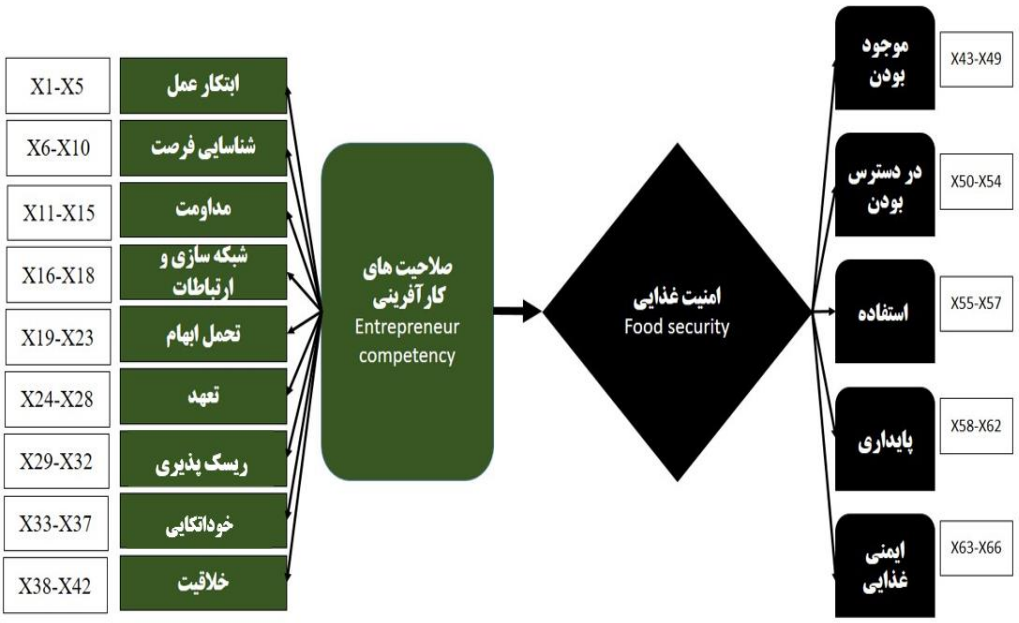
منبع: پیشینه پژوهش تحقیق

با بررسی یافته‌ها و نتایج تحقیقات محققان در زمینه بررسی صلاحیت‌های کارآفرینی در امنیت غذایی خانوار و مرور ادبیات و مقالات گوناگون چارچوب نظری این پژوهش (شکل ۱) ترسیم گردیده است.

فرضیه‌های اصلی پژوهش به شرح زیر است:

- ✓ صلاحیت ابتکار عمل بر امنیت غذایی خانوار روستایی تأثیر مثبت دارد.
- ✓ صلاحیت شناسایی فرصت بر امنیت غذایی خانوار روستایی تأثیر مثبت دارد.
- ✓ صلاحیت مداومت بر امنیت غذایی خانوار روستایی تأثیر منفی دارد.
- ✓ صلاحیت شبکه‌سازی و ارتباطات بر امنیت غذایی خانوار روستایی تأثیر منفی دارد.
- ✓ صلاحیت تحمل ابهام بر امنیت غذایی خانوار روستایی تأثیر مثبت دارد.
- ✓ صلاحیت تعهد بر امنیت غذایی خانوار روستایی تأثیر مثبت دارد.
- ✓ صلاحیت ریسک‌پذیری بر امنیت غذایی خانوار روستایی تأثیر مثبت دارد.
- ✓ صلاحیت خوداتکایی بر امنیت غذایی خانوار روستایی تأثیر مثبت دارد.
- ✓ صلاحیت خلاقیت بر امنیت غذایی خانوار روستایی تأثیر مثبت دارد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1401.9.17.2.0]
[DOI: 10.52547/jea.9.17.15]

شکل ۱- چارچوب نظر تحقیق (مرور ادبیات)
Figure 1. Theoretical framework of research (literature review)

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از لحاظ نوع هدف، جزو پژوهش‌های کاربردی و ازنظر امکان کنترل متغیرهای تحقیق و نحوه‌ی گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات غیرآزمایشی بوده است. همچنین این پژوهش از نوع پژوهش‌های مقطعی است که در آن داده‌ها در طی یک دوره مشخص جمع‌آوری شده‌اند. در این تحقیق از سه روش بررسی اسنادی و کتابخانه‌ای، جستجو از طریق منابع الکترونیکی و مطالعه میدانی برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شده است. جامعه آماری شامل خانوار روستایی بخش ماهیدشت شهرستان کرمانشاه بوده است. از بین روستاهای موجود در بخش ماهیدشت ۷ روستا که خانوار آن ها از ۹۰ بیشتر بوده‌اند (سازمان آمار ایران، ۱۳۹۵) به‌عنوان جامعه‌ی نمونه‌ی تحقیق انتخاب شد (جدول ۳). این بخش دارای زمین‌های حاصلخیز، آب و هوای خوش و به علت همجواری با رودخانه مرگ از دیرباز قطب کشاورزی منطقه بوده است. قلمرو زمانی تحقیق، دی‌ماه ۱۳۹۹ تا شهریورماه ۱۴۰۰ را در بر می‌گیرد. روش جمع‌آوری به صورت نمونه‌گیری طبقه‌ای با انتساب متناسب و حجم نمونه این پژوهش بر اساس نمونه‌گیری کوکران بود که برابر ۲۶۸ خانوار تعیین گردید و به همین تعداد پرسشنامه بین سرپرست خانوارهای بخش ماهیدشت شهرستان کرمانشاه تکمیل شده است. بر اساس پیشینه تحقیق مهم‌ترین ابعاد صلاحیت‌های کارآفرینی مرتبط با امنیت غذایی خانوارهای روستایی بخش ماهیدشت متشکل از ۹ عامل، ۴۲ گویه و متغیر وابسته شامل ۵ عامل و ۲۴ گویه می‌باشد. با نگرشی به سؤال‌های تحقیق و با در نظر گرفتن صلاحیت‌های افراد کارآفرین، شاخص‌ها و متغیرهای مطالعاتی مرتبط با امنیت غذایی، مشخص شده و در قالب ۴۲ گویه متغیرهای مستقل و ۲۴ گویه متغیر وابسته در یک پرسشنامه تنظیم شده و برای تعیین اعتبار اولیه ابزار تحقیق از روایی صوری استفاده شده است؛ لذا پرسشنامه در اختیار اساتید راهنما و مشاور پایان‌نامه و همچنین برخی از اعضای هیئت‌علمی قرار گرفت و اصلاحات اعمال گردید. در این تحقیق از چندین روش برای تعیین روایی پرسشنامه استفاده گردید. به‌منظور بررسی پایایی ابزار تحقیق ابتدا ۳۰ پرسشنامه، در خارج از جمعیت آماری موردمطالعه پیش‌آزمون و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ پایایی ابزار مورد مطالعه قرارگرفته است. جدول ۲ ضریب آلفای کرونباخ محاسبه‌شده برای هر یک از مقیاس‌های مورداستفاده در پیش‌آزمون را نشان می‌دهد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1401.9.17.2.0]
[DOI: 10.52547/jea.9.17.15]

جدول ۲- ضریب آلفای کرونباخ محاسبه‌شده برای هر یک از مقیاس‌های مورداستفاده در پیش‌آزمون
Table 2. Cronbach's alpha coefficient calculated for each of the scales used in the pretest

نوع متغیر	نام متغیر	سؤالات پرسش‌نامه	آلفای کرونباخ
مستقل	ابتکار عمل	۵	۰/۸۸۸
	شناسایی فرصت	۵	۰/۹۲۶
	مداومت	۵	۰/۸۴۰
	شبکه‌سازی و ارتباطات	۳	۰/۸۸۰
	تحمل ابهام	۵	۰/۹۱۴
	تعهد	۵	۰/۸۸۸
	ریسک‌پذیری	۴	۰/۸۹۴
	خوداتکایی	۵	۰/۹۱۳
	خلاقیت	۵	۰/۹۲۱
وابسته	پایداری	۵	۰/۹۲۴
	ایمنی غذایی	۵	۰/۸۸۶
	استفاده	۴	۰/۷۷۷
	در دسترس بودن	۳	۰/۹۵۰
	موجود بودن	۵	۰/۸۸۱

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار آماری spss نسخه ۲۵ استفاده شده و داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی (مشخصه مرکزی و پراکندگی) آمار استنباطی شامل رگرسیون چندگانه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند. لازم به توضیح است تمامی سازه‌های مورد مطالعه در این تحقیق بوسیله آزمون کولموگروف–اسمیرنوف مورد تحلیل قرار گرفتند و برای همه سازه‌ها مقدار p-value بیشتر از ۰/۰۵ بود که نرمال بودن توزیع هر یک از سازه‌ها را نشان می‌دهد و لذا می‌توان از آزمون رگرسیون برای تحلیل نتایج استفاده نمود.

جدول ۳- تعداد نمونه‌های موردمطالعه در بخش ماهیدشت (جامعه)
Table 3. Number of samples studied in Mahidasht section (statistical population)

ردیف	نام دهستان	نام روستا	تعداد خانوار	تعداد نمونه
۱	چقانرگس	چقانرگس	۱۶۹ خانوار	۵۱
۲	چقانرگس	قلعه داراب خان	۱۴۵ خانوار	۴۴
۳	ماهیدشت	قمشه سیدقاسم	۱۳۹ خانوار	۴۲
۴	ماهیدشت	ریزه وند	۱۱۶ خانوار	۳۵
۵	ماهیدشت	جامه شوران علیا	۱۱۲ خانوار	۳۴
۶	ماهیدشت	قمشه سیدیعقوب	۱۱۲ خانوار	۳۴
۷	ماهیدشت	چقازرد	۹۷ خانوار	۲۹
	مجموع		۸۹۰	۲۵۵

منبع: سازمان آمار ایران، ۱۳۹۵

نتایج و بحث

یافته‌های حاصل از توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب سن نشان می‌دهد میانگین سنی پاسخگویان موردمطالعه ۴۹/۶۶ با انحراف معیار ۱۳/۹۳ سال و در دامنه سنی ۲۴ تا ۸۴ سال بود. همچنین تعداد ۲۲۹ نفر (۸۵/۴ درصد) از پاسخگویان را مردان و ۳۹ نفر (۱۴/۶درصد) را زنان سرپرست خانوار تشکیل می‌دادند. اکثریت پاسخگویان (۴۱ درصد) دارای مدرک دیپلم و مدرک کارشناسی و بالاتر دارای کمترین فراوانی (۱۰/۱ درصد) در بین پاسخگویان بود. یافته‌های حاصل از توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب سابقه اشتغال نشان داد که میانگین سابقه فعالیت پاسخگویان موردمطالعه ۲۱,۹۲ با انحراف معیار ۱۲/۲۶ سال بود و سابقه کاری پاسخگویان در دامنه ۱ تا ۶۵ سال قرار دارد. اکثریت (۵۲/۲ درصد) پاسخگویان درآمدی با میانگین ۴ میلیون تومان در ماه داشته‌اند و انحراف معیار آن برابر ۰/۷۳۹ می‌باشد.

برای بررسی اولویت‌بندی مقیاس‌های متغیرهای مورد بررسی از ضریب تغییرات استفاده گردید. نتایج سه گویه اولویت‌دار هر یک از ابعاد در جدول ۴ مشخص گردیده است:

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1401.9.17.2.0]
[DOI: 10.52547/jea.9.17.15]

جدول ۴- اولویت‌بندی گویه‌های سازه‌های مرتبط با متغیرهای مستقل پژوهش

Table 4. Prioritization of items related to independent research variables

سازه	گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	درصدضریب تغییرات	اولویت
ابتکار عمل	همیشه به دنبال خلق و یا کشف ایده نو با توجه به شرایط زمانی و مکانی خود هستم.	۳/۸۶	۰/۶۰۸	۱۵/۸	۱
	من تمایل زیادی برای انجام کسب‌وکار نوین در حوزه فعالیت خود دارم.	۳/۸۷	۰/۶۱۶	۱۵/۹	۲
	برای انجام فعالیت و یا کسب‌وکار نو همیشه در حال آینده‌نگری و برنامه‌ریزی هستم.	۳/۸۷	۰/۶۲۸	۱۶/۲	۳
	من در زمینه شناسایی فرصت‌های کارآفرینی و اولویت‌بندی آن تحقیق و بررسی می‌کنم.	۳/۸۱	۰/۶۲۶	۱۶/۴	۴
	اگر ایده‌ای جدید در بین همکارانم باشد سعی می‌کنم آن‌ها را شناسایی و استفاده کنم.	۳/۷۹	۰/۶۳۳	۱۶/۷	۵
شناسایی فرصت	من چالش‌ها و فرصت‌های جدید را دوست دارم.	۳/۸۳	۰/۶۲۴	۱۶/۳	۱
	من قادر به درک فرصت‌ها برای انجام کارهای جدید می‌شوم.	۳/۸۵	۰/۶۲۶	۱۶/۳	۲
	من فعالیت‌هایی را ترجیح می‌دهم که به‌خوبی آنها را می‌شناسم.	۳/۸۳	۰/۶۵۲	۱۷	۳
	مواردی را که بسیار جدید و متفاوت از آنچه قبلاً انجام داده‌ام امتحان می‌کنم.	۳/۸۱	۰/۶۴۷	۱۷	۴
	من از فرصت‌های پیش‌آمده استفاده می‌کنم.	۳/۹۴	۰/۸۱۴	۲۰/۷	۵
مداومت	وقتی چیزی مانع کار من می‌شود، سعی می‌کنم آنچه را که می‌خواهم به انجام برسانم.	۴/۰۷	۰/۷۶۸	۱۸/۹	۱
	چندین بار سعی می‌کنم مردم را ترغیب به انجام کاری کنم که به نفع آنها است.	۴/۰۶	۰/۷۷۰	۱۹	۲
	وقتی با یک مشکل اساسی روبرو می‌شوم، سریع به سراغ راه‌حل‌های دیگر می‌روم.	۴/۰۳	۰/۷۸۶	۱۹/۵	۳
	وقتی با مشکلات روبرو می‌شوم، زمان زیادی را صرف تلاش برای یافتن راه‌حل می‌کنم	۴/۰۱	۰/۸۱۲	۲۰/۲	۴
	من برای غلبه بر موانعی که مانع رسیدن به اهداف هستند چندین روش را امتحان می‌کنم.	۳/۹۵	۰/۸۱۷	۲۰/۷	۵
شبکه‌سازی و ارتباطات	من با نیت کمک افراد برای موفقیت در کسب‌وکار خود با آن‌ها ارتباط برقرار می‌کنم.	۳/۹۸	۰/۷۹۳	۱۹/۹	۱
	قبل از شروع کسب‌وکار خود اقدام به شبکه‌سازی با همکاران خود می‌کنم.	۴/۰۱	۰/۸۰۳	۲۰	۲
	تا حد زیادی ایجاد ارتباط با دیگران برای من آسان است.	۳/۹۷	۰/۸۱۴	۲۰/۵	۳
تحمل ابهام	توانایی پرداختن به یک موضوع جدید به‌جای پرداختن به مسائل تکراری دارم.	۴/۰۲	۰/۷۸۳	۱۹/۵	۱
	از کارهایی که پیچیدگی بالایی برخوردار باشند اجتناب می‌کنم.	۳/۹۹	۰/۷۸۶	۱۹/۷	۲
	وقتی کارها خیلی خوب انجام نشود، نمی‌تواند ذهن من را به چالش بکشد.	۳/۹۹	۰/۷۹۶	۱۹/۹	۳
	در مواجه با موقعیت‌های سخت نگران نیستم.	۳/۹۹	۰/۸۱۶	۲۰/۵	۴
	در زمانی که راه حلی برای مشکلات پیدا کنم احساس ترس نمی‌کنم و مسلط هستم.	۳/۹۷	۰/۸۵۹	۲۱/۶	۵
تعهد	من برای اتمام یک کار هرچه که لازم است انجام می‌دهم.	۴/۰۴	۰/۷۸۳	۱۹/۴	۱
	تلاش می‌کنم تا اطمینان حاصل کنم همه از نحوه کار من راضی باشد.	۴/۰۳	۰/۷۸۵	۱۹/۵	۲
	نمی‌گذارم کار من در زندگی خانوادگی یا شخصی من تداخل ایجاد کند.	۴/۰۲	۰/۷۹۸	۱۹/۸	۳
	من خیلی برای انجام کارم تلاش می‌کنم.	۴/۰۱	۰/۸۱۲	۲۰/۲	۴
	من ساعت‌های طولانی کار می‌کنم و برای انجام به‌موقع کارها فداکاری می‌کنم.	۴/۰۰	۰/۸۲۳	۲۰/۶	۵
ریسک‌پذیری	برای انجام کارهای پرخطر به پیامدهای آن توجه نکرده و کار را با دقت انجام می‌دهم.	۴/۰۲	۰/۷۸۳	۱۹/۵	۱
	به ایجاد تغییرات پرخطر در انجام کارهای روزمره علاقه‌مندم.	۴/۰۲	۰/۷۹۵	۱۹/۸	۲
	در کارهایی که ریسک انجام آن بالا باشد شرکت می‌کنم.	۴/۰۰	۰/۸۰۳	۲۰/۱	۳
	به انجام آزمایش پیرامون روش‌های گوناگون انجام کار خود علاقه‌مندم.	۴/۰۰	۰/۸۱۴	۲۰/۴	۴
خوداتکایی	من احساس اطمینان می‌کنم که در انجام هر کاری که بخواهم موفق خواهم شد.	۴/۰۳	۰/۷۹۰	۱۹/۶	۱
	حتی اگر دیگران به‌شدت با من مخالفت کنند، نظرم تغییر نمی‌کند.	۴/۰۱	۰/۷۹۳	۱۹/۸	۲
	هنگام امتحان کردن یک موضوع دشوار، اطمینان دارم که آن را حل خواهم نمود.	۴/۰۳	۰/۷۹۷	۱۹/۸	۳
	من حتی اگر دیگران به‌شدت با من مخالف باشند، به تصمیمات خود پایبند هستم.	۴/۰۰	۰/۷۱۹	۱۹/۸	۴
	من به کارهایی انجام می‌دهم، اعتماد راسخ و کاملی دارم.	۴/۰۱	۰/۸۱۰	۲۰/۲	۵
خلاقیت	از آزمون مکرر ایده‌ها راضی و خشنودم.	۴/۰۳	۰/۷۹۷	۱۹/۸	۱
	تلاش می‌کنم از رفتارها و شیوه‌های کاری دیگران تقلید نکنم.	۴/۰۰	۰/۷۹۱	۱۹/۸	۲
	معمولاً زمان زیادی در جهت بکار گیری خلاقیت در انجام کارها صرف می‌کنم.	۴/۰۳	۰/۷۹۷	۱۹/۸	۳
	تلاش می‌کنم ایده‌ها و خلاقیت‌های جدیدی را به دیگران معرفی نمایم.	۴/۰۰	۰/۷۹۶	۱۹/۹	۴
	مکرر در حال جستجو جهت کشف خلاقیت‌ها و ایده‌های جدید برای انجام کار خود هستم.	۴/۰۱	۰/۸۱۰	۲۰/۲	۵

در این بخش از تحقیق به‌منظور بررسی رابطه علی بین متغیرهای تحقیق از روش رگرسیون چندگانه استفاده شد. بدین ترتیب که هر یک از ابعاد جهت بررسی رابطه آن‌ها با متغیر وابسته امنیت غذایی مورد تحلیل قرار گرفتند. برای ورود متغیرهای رگرسیونی از روش رگرسیون گام به گام استفاده شد. در این تحلیل متغیرهای ابتکار عمل، شناسایی فرصت، مداومت، شبکه‌سازی و ارتباطات، تحمل ابهام، تعهد، ریسک‌پذیری، خوداتکایی و خلاقیت به‌عنوان متغیرهای

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1401.9.17.2.0]
[DOI: 10.52547/jea.9.17.15]

مستقل و امنیت غذایی به‌عنوان متغیر وابسته موردنظر می‌باشد و متغیر وابسته نیز امنیت غذایی بود که بر اساس استانداردهای تعریف شده در فائو مشتمل بر ۵ سازه موجود بودن، در دسترس بودن، استفاده، پایداری و ایمنی غذا می‌باشد. در این تحلیل گویه‌های هریک از این سازه‌ها compute شد و در نهایت میانگین هر ۵ سازه compute شده به‌عنوان متغیر وابسته یعنی امنیت غذایی حصول گردید.

جدول ۵- نتایج آزمون رگرسیون برای پیش‌بینی متغیر امنیت غذایی

Table 5. Regression test results for predicting food security variable

متغیر	ضریب بتا	ضریب t	R	R2	R2 تعدیلی	F	Sig.
ریسک‌پذیری	۰/۴۴۵	۱۰/۳۱۰					۰/۰۱۶
شناسایی فرصت	۰/۳۴۷	۹/۲۶۸					۰/۰۴۷
خلاقیت	۰/۱۴۴	۳/۸۷۴					۰/۰۰۰
ابتکار عمل	۰/۰۹۴	۲/۳۶۸	۰/۸۸۵	۰/۷۸۲	۰/۷۷۷	۱۳۳/۶۰۴	۰/۰۰۰
تعهد	۰/۰۶۷	۲/۰۲۳					۰/۰۰۰
تحمل ابهام	-۰/۰۸۳	-۲/۵۱۳					۰/۰۱۹
خوداتکایی	۰/۰۷۰	۱/۹۷۰					۰/۰۴۴

بر اساس جدول ۵ متغیر ریسک‌پذیری وارد مرحله ۱ رگرسیون از نوع stepwise شد و مقدار t برای این پارامتر برابر با ۱۰,۳۱۰ می‌باشد. باتوجه به ضریب معنادار این رابطه در سطح ۱٪ می‌توان گفت این سازه اثر معنی‌داری به لحاظ آماری بر امنیت غذایی خانوار روستایی دارد. متغیر شناسایی فرصت وارد مرحله ۲ رگرسیون از نوع stepwise شد و مقدار t برای این پارامتر برابر با ۹,۲۶۸ می‌باشد. باتوجه‌به ضریب معناداری این رابطه در سطح ۱٪ می‌توان گفت این سازه نیز اثر معنی‌داری به لحاظ آماری بر امنیت غذایی خانوار روستایی دارد. متغیر خلاقیت نیز وارد مرحله ۳ رگرسیون از نوع stepwise شد و مقدار t برای این پارامتر برابر با ۳,۸۷۴ در گام ۷۶ می‌باشد. باتوجه‌به ضریب معنادار این رابطه در سطح ۱٪ می‌توان گفت اثر معنی‌داری به لحاظ آماری بر امنیت غذایی خانوار روستایی دارد. به ترتیب متغیر ابتکار عمل، تعهد، تحمل ابهام و خوداتکایی وارد مرحله رگرسیون از شدند و سازه مداومت و شبکه‌سازی و ارتباطات در تحلیل رگرسیون وارد رگرسیون نشده‌اند اثری بر امنیت غذایی خانوار روستایی شهرستان ماهیدشت ندارند.

در بخش تحلیل رگرسیون در گام اول ریسک‌پذیری به‌عنوان مهم‌ترین و تأثیرگذارترین متغیر وارد رگرسیون شده است. مقدار R2 تعدیلی این متغیر برابر ۰/۶۴۶ می‌باشد؛ به این معنی که مقدار ۶۴/۶ درصد از متغیر وابسته یعنی امنیت غذایی خانوار را پیش‌بینی کند.

به‌طورکلی می‌توان چنین ادعا نمود که مهم‌ترین لازمه کارآفرینی داشتن روحیه ریسک‌پذیری است. کارآفرینی به عنوان جریانی نو در رهیافت توسعه، با مفهوم ریسک کردن و خطرکردن در میان افراد جامعه قرین شده است. در واقع، یکی از عوامل دخیل در توسعهٔ کارآفرینی، سطح ریسک‌پذیری فعالان این عرصه و یا همان کارآفرینان می‌باشد. جوامع روستایی از دیر باز به علت وجود برخی باورهای تقدیرگرایانه و همچنین مشکلات زیرساختی (به علت خاستگاه وجودی روستاها) غالباً از سطح ریسک‌پذیری کمتری برخوردار می‌باشند. در بین مشکلات مطروحه مسئله امنیت غذایی خود به معضلی مهم برای خانوار تبدیل شده است به طوری که سرپرست خانوار برای برخورداری حداقلی از امنیت غذا و معیشت خانواده خود کمتر به فکر راه‌اندازی معیشت و کار بوده و این صلاحیت یعنی ریسک‌پذیری و مدیریت آن را در خود مشاهده نمی‌کند. باتوجه‌به اولویت‌بندی گویه‌های مطروحه در زمینه ریسک‌پذیری بسیاری از سرپرستان خانوار جامعه مورد پژوهش آمادگی لازم را برای ارتقای این صلاحیت و افزایش ریسک‌پذیری برای توسعه و شروع کسب‌وکار خود را دارند. چراکه از دیدگاه آن‌ها می‌توان با افزایش توانمندی و ریسک‌پذیری می‌توان از وضعیت موجود و نبود امنیت غذایی خانواده خود خارج و آن‌ها به سمت ثبات و افزایش درآمد و کاهش مشکلات و خطرات امنیت غذایی رهنمون نماید. نتایج این بخش از تحقیق با نتایج تحقیقات محققانی همچون (۱۵)، (۱۴)، (۱۸) و (۲) مطابقت و همخوانی دارد.

در این زمینه پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

۱- حمایت از خلاقیت کارآفرینان روستایی با استفاده از پرداخت یارانه برای تولیدات و به نتیجه رساندن ایده‌های نو و اشتغال‌زای آن‌ها؛

۲- ارتقاء قابلیت‌هایی نظیر استقلال و تحمل ریسک در افراد با برگزاری کارگاه‌های آموزشی و عملی در طول سال؛

۳- کاهش دغدغه‌های مالی خانوار جهت راه‌اندازی کسب‌وکار از طریق بیمه و توسعه حمایت‌های خانوادگی از آن‌ها برای تأمین معیشت پایدار

۴- آموزش مهارت مدیریت استرس و شیوه‌های مقابله با آن، به‌ویژه آموزش‌های کاربردی دراین‌خصوص

در گام دوم متغیر شناسایی فرصت به‌عنوان دومین متغیر مهم متغیر رگرسیون شده است. مقدار R2 تعدیلی این متغیر برابر ۷۶/۶درصد می‌باشد؛ به این معنی که مقدار ۱/۶ درصد از متغیر وابسته یعنی امنیت غذایی را پیش‌بینی می‌کند. درک فرصت مهم‌ترین عنصر در فرایند کارآفرینی است و مهارت شناسایی فرصت در محیط اجتماعی یکی از مؤلفه‌های اصلی در سبک زندگی کارآفرینی محسوب می‌گردد. شناسایی و درک فرصت، ارزیابی و بهره‌برداری از آن، مهارتی است که کارآفرینان به دلیل ویژگی خاصی که دارند توانایی دیدن آن را پیدا می‌کنند. درواقع شروع کارآفرینی از طریق شناسایی فرصت اتفاق می‌افتد. به‌عبارت‌دیگر فرد کارآفرین با تجسم فرصت‌های موجود و کشف و یا خلق آن‌ها است که می‌تواند به درک مشهودی از روند فعالیت خود داشته باشد. این عامل

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1401.9.17.2.0]
[DOI: 10.52547/jea.9.17.15]

در روستاها و یا در مناطقی که از منظر اقتصادی ضعیف می‌باشند بیشتر خود را نشان می‌دهد. افراد این بخش‌ها با توجه به مشکلات معیشتی و درآمدی خود بیشتر تمایلات بیشتری برای رهایی از وضع موجود داشته و اغلب به دنبال راه‌ها و فرصت‌هایی برای برون‌رفت از آن را دارند. این گزاره به طور واضح در بین خانوارهای روستایی بخش ماهیدشت با توجه به اولویت‌بندی گویه‌های متغیر شناسایی فرصت دیده می‌شود. این خانوارها درصدد هست تا با شناسایی فرصت‌ها بالاخص در حوزه فعالیت و تخصص خود که غالباً کشاورزی می‌باشد بتوانند از وضعیت موجود رهایی یافته و مشکلات عدیده معیشتی خود را برطرف نمایند. چرا که این خانوارها با توجه وضعیت وخیم امنیت غذایی خود حتی باوجود تولیدات محصولات کشاورزی قادر به تأمین مواد غذایی سالم خود نمی‌باشند و درصدد شناسایی فرصت‌هایی برای توسعه فعالیت و یا ایجاد کسب‌وکار جدید خود می‌باشند. حال با توجه به این مهم ضرورت دارد تا با معرفی فرصت‌های موجود در حوزه فعالیت سرپرستان خانوار و همچنین ایجاد زیرساخت‌های لازم برای توسعه کسب‌وکار آن ها و همچنین توانایی آن‌ها در درک و انتخاب بهترین فرصت‌های موجود اقدامات لازم جهت افزایش درآمد، کاهش فقر و ازبین‌بردن خطرات امنیت غذایی در این منطقه اقدام نمود. نتایج این بخش از تحقیق با نتایج تحقیقات (۱۵)، (۱۴)، (۱۸) ، (۲۲)، (۵)، (۱۳) (۲) مطابقت و همخوانی دارد.

در این زمینه پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

۱- ایجاد کلاس‌های آموزشی و معرفی فرصت‌های مختلف کارآفرینی موجود در این بخش و همچنین برگزاری نمایشگاه‌های معرفی این فرصت‌ها

۲- با درنظرگرفتن حمایت‌های مالی اندک از روستاییان، ایجاد صندوق حمایت مالی و بیمه برای تقویت کارآفرینان روستایی می‌تواند به کاهش نگرانی‌های آنها کمک کند.

۳- توسعه اشتغال در روستاها از طریق پرورش فضای تعاونی و کارآفرینی و ایجاد پارک‌های کارآفرینی در شهرها و مناطق دیگر همراه با حمایت از فارغ‌التحصیلان محلی برای راه‌اندازی مشاغل روستایی.

۴- شناسایی و معرفی مشاغل جدید کشاورزی در جهان، به‌ویژه در صنایع خدماتی به خانوارهای بخش ماهیدشت

۵- معرفی فرصت‌های کسب‌وکار خانوادگی و خانگی به خانوارهای بخش ماهیدشت برای ارتقای توانمندی اعضای خانواده و ایجاد روحیه مشارکت در امر تولید

در گام سوم متغیر خلاقیت به‌عنوان سومین متغیر مهم متغیر رگرسیون شده است. مقدار R2 تعدیلی این متغیر برابر ۷۶/۶۹ می‌باشد؛ به این معنی که مقدار ۲/۳ درصد از متغیر وابسته یعنی امنیت غذایی را پیش‌بینی می‌کند. مفهوم خلاقیت به دنبال ایجاد عرصه‌های شهری و منطقه‌ای خلاق برای رسیدن به رقابتی سالم و کارا بوده است. غفلت از روستاها تحقق خلاقیت در توسعه و یا ایجاد کسب‌وکار جدید را کند و روستاها را در انزوایی بحران‌ساز قرار می‌دهد. عقیدهٔ فعلی جامعه بر این است که محیط روستا برای پیاده‌سازی مهارت‌های خلاقانه و نوآورانه مناسب نیست و باید به‌سوی شهرها و کلان‌شهرها و مادر شهرها گریخت. علی‌رغم این موضوع محیط‌های روستایی باتوجه‌به توان‌های بالقوه‌ی بسیار بالا، باید ساختارهای خود را در مسیر پروراندن افراد و ایده‌های خلاق و هم چنین محیطی خلاق و سازگار با شرایط کنونی بپرورانند. در این صورت خواهند توانست نقش‌های تعیین‌کننده‌ی خود چون اقتصاد روستایی که اثراتش تا مرزهای فراتر از روستا هم درک می‌شود را بهتر ایفا کند و به توسعه‌ی پایدار نائل شوند.

خلاقیت باعث می‌شود فعالیت‌ها و کسب‌وکارهای افراد باتوجه‌به کیفیت و نوع خلاقیت‌های بکار رفته سبب افزایش درآمد و کاهش نابرابری‌های اقتصادی که منتج به عواقب تهدید امنیت غذایی شوند گردد. پرداختن به مفهوم روستای خلاق از تمامی اصول و قواعد شکل‌دهنده به خلاقیت تبعیت می‌کند و پیش‌فرض‌های گذشته که خلاقیت را تنها در انحصار شهرها و سطوح جهانی می‌بینند، بر هم می‌زند و با وجود عناصر سازنده‌ی خلاقیت انسان، فضا و سرمایه‌گذاری روستا را آماده برای خلاق شدن و پرورش ساکنینی خلاق می‌داند. این‌چنین خلاقیتی که داشته‌های محیط، منابع و نیروهای بالقوهٔ مردم روستا را به فعلیت می‌رساند؛ زمینه را بیش‌ازپیش برای توسعهٔ پایدار فراهم می‌کند. نتایج این بخش از تحقیق با نتایج تحقیقات (۱۵) و (۲۶) مطابقت و همخوانی دارد.

در این زمینه پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد.

۱- برگزاری کلاس‌ها و ورکشاپ‌های ارتقای مهارت‌ها و خلاقیت‌ها در حوزه کشاورزی و تولیدات

۲- ایجاد کسب‌وکارهای نمایشی برای آشنایی افراد با اصول اجرای فعالیت‌های کارآفرینی

۳- ایجاد زیرساخت و بستر مناسب برای توسعه توانمندی افراد خانواده جهت آشنایی با فعالیت‌های سرپرست خانوار و کمک به فرایند تصمیم‌گیری آن ها از طریق ایجاد روحیه خلاقانه در اجرای امور

۴- یکپارچه‌سازی تجارب و به اشتراک‌گذاری تجارب و خلاقیت آن‌ها در بین سرپرستان خانوار جهت افزایش میزان دانش علمی، فنی و بومی آن‌ها

درکل می‌توان بیان نمود امنیت غذایی یکی از معیارها و ابزارهای توسعه‌ی انسانی است. دسترسی به غذای کافی و سالم از محورهای اصلی توسعه، سلامت و زیرساخت‌های نسل آینده محسوب شده و از اهداف اصلی هر جامعه به شمار می‌رود. آنچه بر امنیت غذایی خانوار اثر می‌گذارد، علاوه بر وجود غذا و قیمت مناسب آن؛ سطح درآمد افراد و بخشی از آن است که صرف خرید غذا می‌گردد. برای دستیابی به امنیت غذایی، سازمان‌هایی باید هماهنگ شوند و در کنار هم کار کنند. این سازمان‌ها آن‌هایی هستند که غذا تولید می‌کنند، غذا وارد می‌کنند، وظایف آموزش و تبلیغات غذا را بر عهده دارند و در سیاست‌گذاری‌های کلان اقتصادی به ایفای نقش می‌پردازند. استفاده از فناوری‌های نوین در صنایع غذایی و کشاورزی، عامل دیگری در تأمین امنیت غذایی به شمار می‌رود. امنیت غذایی، قلمروی مهم و اصلی برای امنیت ملّی محسوب می‌گردد. علی‌رغم همه‌ی تلاش‌های صورت‌گرفته،

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1401.9.17.2.0]
[DOI: 10.52547/jea.9.17.15]

عملکردها گویای وجود شکاف نسبی بین وضع موجود با اهداف خودکفایی کشاورزی و افزایش ضریب امنیت غذایی است. دلایل تعیین‌کننده‌ی کاهش ضریب امنیت غذایی را باید در فقدان جامع‌نگری رفع موانع انگیزشی تولیدکنندگان و برخورداری از درآمدهای ارزی هنگفتی دانست که بستر افزایش واردات محصولات و کالاهای کشاورزی را فراهم ساخته است. واضح است که تمام دستاوردها باید منجر به آثار بلندمدت حذف فقر و گرسنگی از جامعه گردد. تولید غذای کافی و سالم برای آحاد جامعه از اهداف بخش کشاورزی است. کشاورزی باید بتواند از وضعیت معیشتی بـه اقتصادی تبدیل شود. استفاده از ظرفیت اقتصادی کشاورزی، راه رسیدن به تأمین امنیت غذایی را هموار می‌سازد. راهکارهایی مانند: اصلاح الگوی مصرف و سرمایه‌گذاری مناسب در بخش کشاورزی می‌توانند امنیت غذایی پایدار را بسترسازی نمایند. امنیت غذایی پایدار جوامع در پیش‌بینی زمان بروز بحران‌ها و اتخاذ به‌موقع تدابیر لازم نقش زیادی ایفا می‌کند. به طور مثال، طراحی سیستم‌های کشاورزی که تـوان مواجهه بـا بحران آب و خشکسالی را دارند، اتخاذ سیاست‌های حمایتی در بهبود معاش آحـاد جامعه، ایجاد شبکه‌های تـوزیع و تجارت آمن و تأمین مواد غذایی سالم و کافی به‌منظور پویایی و حفظ سلامت جامعه از جمله‌ی این موارد هستند؛ بنابراین بـه نظر می‌رسد طراحی یک سیستم منظّم و هدفمند، نظارت و ارزشیابی در راستای اجرای برنامه‌های اصلاح الگوی مصرف و سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی با دردست‌داشتن ابزار لازم برای برقراری امنیت غذایی کاملاً ضروری باشد.

منابع

1. Ahmad, N.H., Y. Suseno, P.S. Seet, P. Susomrith and Z. Rashid. 2019. Entrepreneurial Competencies and Firm Performance in Emerging Economies: A Study of Women Entrepreneurs in Malaysia. In Knowledge, Learning and Innovation; Springer: Cham, Switzerland, 5-26.
2. Aidara, S., A.A. Mamun, N.A.M. Nasir, M. Mohiuddin, N.C. Nawi and N.R. Zainol. 2021. Competitive Advantages of the Relationship between Entrepreneurial Competencies and Economic Sustainability Performance. Sustainability, 13(2): 864.
3. Al Mamun, A., A.S. Fazal and R.N. Zainol. 2019. Economic Vulnerability, Entrepreneurial Competencies, and Performance of Informal Micro Enterprises. Journal Poverty, 23: 415-436.
4. Alonso, E.B., L. Cockx and J. Swinnen. 2018. Culture and food security. Global food security. 17: 113-127.
5. Arnalo, P. 2017. 'The Relationship between Entrepreneurial Orientation, Entrepreneurial Competencies, Entrepreneurial Leadership, and Firm Performance: A Proposed Model,' Business Trends, 7(1): 3-16.
6. Burchi, F. and P. De Muro. 2016. From food availability to nutritional capabilities: Advancing food security analysis. Food Policy, 60: 10-19.
7. Burgout., Yu., M.M. Shih, J.C. Chang and S.H. Hsu. 2019. A reassessment of the Global Food Security Index by using a hierarchical data envelopment analysis approach. European Journal of Operational Research, 272(2): 687-698.
8. Chen, Y., Z. Fan and J. Zhang. 2019. Mo. Does the connectivity of the belt and road initiative contribute to the economic growth of the belt and road countries? Emerg. Mark. Financ. Trade, 55: 3227-3240.
9. Dzansi, D.Y., P. Rambe and W.J. Coleman. 2015. Enhancing new venture creation success in South Africa: A project management perspective. Problems and Perspectives in Management, 13(2): 418-26.
10. Jarrett, H., M. Dragan and S. Saleem. 2015. The impact of trade openness on technical efficiency in the agricultural sector of the European Union. Appl. Economic, 47: 1230-1247.
11. Jiang, X., Y. Chen and L. Wang. 2019. Can China's agricultural FDI in developing countries achieve a win-win goal?-Enlightenment from the literature. Sustainability, 11: 41.
12. Khanzadi, A., M. Karimi and N. Shokri. 2018. Estimation of food security in Kermanshah province with emphasis on FSI index. Agricultural Economics and Development, 32(1): 69-82. doi: 10.22067 / jead2.v32i1.68939
13. komarnika, M. 2020. Financial bootstrapping of informal micro-entrepreneurs in the financial environment a moderated mediation analysis. Int. Journal Sociol. Soc. Policy, 40: 1533-1550
14. makhora, E., S. Mosey and M. Wright. 2011. The evolution of entrepreneurial competencies: A longitudinal study of university spin-off venture emergence. Journal of Management Studies, 48(6): 1314-1345.
15. mcland, J.C. 2013. 'The impact of an entrepreneurship education program on entrepreneurial competencies and intention,' Journal of Small Business Management, 51(3): 447-465.
16. Moghadam, A.T., N.S. Mazlan and L. Chin 2019. Ibrahim. Mergers and acquisitions and Greenfield foreign direct investment in selected ASEAN Countries. J. Econ. Integr., 34: 746-765.
17. Nagler, P. and W. Naudé. 2017. Non-farm entrepreneurship in rural sub-saharan africa: New empirical evidence. Food policy, 67: 175-191.
18. Part, S. and V. Smith. 2016. Reinventing foreign aid for inclusive and sustainable development: Kuznets, piketty and the great policy reversal. Journal of Economic Surveys, 30(4): 736-755.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1401.9.17.2.0]
[DOI: 10.52547/jea.9.17.15]

19. Raymond, J., N. Kassim, J.W. Rose and M. Agaba. 2018. Context-specific food-based approach for ensuring nutrition security in developing countries: A review. International Journal Food Sciense Nutrion, 69: 410-416.
20. Sajjadpour, K. and A. Ahmadi Khoi. 2011. Conceptual Development and Components of the International Food Security Regime, Journal of Political Science, 6(4): 177-145 (In Persian).
21. Shirzadi, S. and S. Manzoori. 2019. A Study of Factors Affecting Entrepreneurship Development with a Look at Improving Agricultural Entrepreneurship (Case Study of Developing and Developed Countries). Entrepreneurship Strategies in Agriculture, 6(12): 139-148 (In Persian).
22. Sinyolo, S. and M. Maxwell. 2017. the Impact of Entrepreneurial Competencies on Household Food Security among Smallholder Farmers in KwaZulu Natal, South Africa. Ecology of Food and Nutrition, 57: 1-23.
23. Wang, Y., L. Xie, Y. Zhang, C. Wang and K. Yu. Does FDI promote or inhibit the high-quality development of agriculture in China? An agricultural GTFP perspective. Sustainability, 11: 4620.
24. Williams, T.O. 2015. Reconciling food and water security objectives of MENA and sub-Saharan Africa: Is there a role for large-scale agricultural investments? Food Secur, 7: 1199-1209.
25. Yao, H.M., I. Alhussam, O.A. Risha and B.A. Memon. 2020. "Analyzing the Relationship between Agricultural FDI and Food Security: Evidence from Belt and Road Countries" Sustainability 12(7): 2906.
26. Yasuri, M. and Y. Ramazan Nejad and H. Shayan. 2016. Assessing and analyzing the factors affecting people's participation in the rural management process with emphasis on councils (Case study: Talesh city (Asalem district)). Human Geography Research (Geographical Research), 48(1): 89-104 (In Persian).
27. Yazdani, R., M. Kheirandish, M. Mohammadi Khayareh and H. Amini. 2020. A Study of Factors Affecting Rural Development with Emphasis on Agricultural Entrepreneurship (Case Study: North Khorasan Province). Entrepreneurship Strategies in Agriculture, 7(13): 63-76 (In Persian).

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1401.9.17.2.0]
[DOI: 10.52547/jea.9.17.15]

Study of Agricultural Entrepreneurship Competencies on Food Security of Rural Households in Mahidasht District of Kermanshah Province

Parvaneh Eghbali Kalhor[1], Maryam Omidi Najaf Abadi[2] and Seyed Mahdi Mirdamadi[3]

1- Graduated M.Sc. Student, of Islamic Azad University, Science and Research Branch, Department of Economics, Agricultural Extension and Education, Tehran, Iran
2- Associate Professor, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Department of Economics, Agricultural Extension and Education, Tehran, Iran (Corresponding author: m.omidi@srbiau.ac.ir)
3- Associate Professor, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Department of Economics, Agricultural Extension and Education, Tehran, Iran
Received: 17 September, 2021 Accepted: 18 January, 2022

Extended Abstract

Introduction and Objective: The main purpose of this study was to investigate agricultural entrepreneurship competencies on food security of rural households in Mahidasht district, Kermanshah province.

Matrial and Methods: The research is of applied research type and the data collection method is non-experimental and cross-sectional research. The statistical population of the present study is 890 rural households (heads) in Mahidasht district and the sample size has been calculated using the Cochran's formula equal to 268 people. Data collection tool was a questionnaire consisting of 9 factors and 42 items and the dependent variable consisted of 5 factors of 24 items, the reliability of which was confirmed by calculating the Cronbach's alpha coefficient of dependent and independent variables. To investigate the causal relationship between variables affecting food security (dependent variable), multiple regression method was used stepwise.

Result: Regression results showed that the risk-taking variable (beta coefficient 0.445); Opportunity identification (beta coefficient 0.347) and variable (beta coefficient 0.144) had the greatest impact on food security.

Conclusion: In this regard, it was suggested that the design of a systematic and purposeful system, monitoring and evaluation in order to implement consumption reform programs and investment in the agricultural sector with the necessary tools to establish food security is absolutely necessary.

Keywords: Entrepreneur competence, Food security, Risk-taking

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-05]

[DOR: 20.1001.1.25383426.1401.9.17.2.0]

[DOI: 10.52547/jea.9.17.15]